

Nr 192.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen *dels*, jämlikt § 87 regeringsformen, att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd; samt

2) lag om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar;

dels ock att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen i övrigt hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Härigenom förordnas, att till 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, vilken paragraf ändrats genom lagen den 11 juni 1920 (nr 267), skall fogas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

6 §.

Ledamot, som — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd — — — tagit befattning.

Ledamot i — — — lagrådet bestämmer.

Har Konungen givit lagrådet till känna, att under viss tid ärende ej är att förvänta till behandling, skola ledamöterna, där de ej åtnjuta ledighet, tjänstgöra, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten; dock skall lagrådet utan hinder härav handlägga brådskande ärende, som föreligger eller överlämnas till dess behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, att i 2 § lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall mellan första och andra styckena införas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

2 §.

Åtta veckor — — — två avdelningar.

Under tid, då enligt vad särskilt är stadgat de justitieråd, som äro ledamöter av lagrådet, skola tjänstgöra i högsta domstolen, skall högsta domstolen arbeta på ytterligare en avdelning i den mån så lämpligen kan ske.

Därjämte skall — — — 3 § påkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 26 februari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMÄN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler fråga om *viss ändring i bestämmelserna rörande lagrådets tjänstgöring m. m.* samt anför:

»Vid anmälan i årets statsverksproposition (andra huvudtiteln sid. 4 ff., 8 f.) av anslagen till högsta domstolen och nedre justitierevisionen har jag upptagit till behandling frågan om högsta domstolens arbetsbalans och åtgärder för dess nedbringande. Efter en redogörelse för balansens omfattning och sedan jag berört frågan om rätten att fullfölja talan till högsta domstolen, har jag uttalat, att det vore min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t framläggande för årets riksdag av förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser, att därigenom skapades möjlighet att i viss utsträckning taga lagrådets arbetskrafter i anspråk för avarbetande av den nuvarande balansen hos högsta domstolen. För härav föranledd förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter har jag — med utgångspunkt från att de lagrådet tillhörande justitieråden kunde inträda i tjänstgöring i högsta domstolen under högst åtta till tio veckor — hemställt om beräknande för budgetåret 1932/1933, i avbidan på särskild proposition i ämnet, av ett extra förslagsanslag av 20,000 kronor.

Jag anhåller nu att få återupptaga denna fråga.

*Angivna
yttranden.
Högsta dom-
stolen.*

I skrivelse den 19 januari 1932 har jag hemställt om yttranden från högsta domstolens ledamöter i ärendet, så ock angående lämpligaste sättet för anordnandet av tjänstgöringen i högsta domstolen under den tid av högst tio veckor årligen, då justitieråden i lagrådet kunde komma att tjänstgöra i domstolen. Sådana yttranden hava numera inkommit.

Av dessa yttranden framgår, att högsta domstolens ledamöter funnit avgörande hinder icke möta mot en ändring i gällande bestämmelser om högsta domstolens och lagrådets tjänstgöring av innebörd, att de justitieråd, som tillhöra lagrådet, under någon tid av året inträda i tjänstgöring i högsta domstolen samt att domstolen under denna tid, i den mån så lämpligen kan ske, arbetar på ytterligare en avdelning. Samtliga ledamöter hava ansett, att en dylik anordning

väl icke är möjlig under de åtta veckor på högsommaren, då enligt nu gällande bestämmelser högsta domstolen arbetar på endast en avdelning, men att densamma utan alltför stora olägenheter låter sig genomföra under den tid av tio veckor på för- och eftersommaren, då enligt samma bestämmelser två avdelningar äro i verksamhet. I fråga om den övriga delen av arbetsåret — då enligt gällande stadganden högsta domstolen arbetar på tre avdelningar — hava olika meningar gjort sig gällande.

Flertalet justitieråd har sålunda funnit även sistnämnda tid med större eller mindre fördel kunna ifrågakomma för lagrådsledamöternas tjänstgöring i högsta domstolen. Härvid har framhållits, att i ett hänseende, nämligen med avseende å antalet till suppleanter indelade ledamöter, sagda tid ställde sig för den ifrågasatta anordningen gynnsammare än den, då avdelningarna blott äro två och suppleanterna följaktligen färre, men att ur en annan synpunkt, nämligen med hänsyn till möjligheterna att bereda lämplig lokal för den extra avdelningens sessioner, nämnda tid vore mindre gynnsam. Vissa av ifrågasättande ledamöter hava dock — under framhållande att, även fränsett de lokala förhållandena, en uppdelning av högsta domstolen i ett större antal avdelningar vore ägnad medföra olägenheter för dess verksamhet — funnit den tid, då högsta domstolen arbetar på tre avdelningar, vara förhållandevis mindre lämplig.

En ledamot, med vilken ytterligare fem förklarat sig vara i huvudsak ense, har ansett sistnämnda period icke böra ifrågakomma för den extra avdelningens tjänstgöring. Härutinnan har anförts, att en ändring i gällande bestämmelser om högsta domstolens arbete av den innebörd, att domstolen skulle någon del av året arbeta på fyra avdelningar, vore ägnad att framkalla de starkaste betänkligheter. Redan anordningen med tre samtidigt arbetande avdelningar krävde en ganska tyngande omsorg om bibehållande av oavlätlig kontakt de olika avdelningarna emellan till förekommande av att den nödiga enhetligheten och konsekvensen i rättsskipningen äventyrades. En ökning i avdelningarnas antal skulle högst avsevärt stegra dessa svårigheter. Om dessutom, till följd av att lämpligt sessionsrum för en fjärde avdelning icke finnes att tillgå inom högsta domstolens nuvarande lokaler, en avdelning finge sitt arbete förlagt å annan plats i staden än de övriga, kunde förutses, att berörda svårigheter icke bleve tillfredsställande bemästrade.

Inom högsta domstolen har vidare framhållits, hurusom det med hänsyn till de enskilda domstolsledamöternas arbetsbörda i allmänhet icke torde kunna påräknas, att en extra avdelning utöver dem, som upptagas i gällande indelning, skall kunna anordnas under hela den tid, då lagrådsledamöterna skola tjänstgöra i högsta domstolen, samt att det i följd av sjukdomsfall eller andra särskilda omständigheter kan bliva oundvikligt att för någon kortare tid helt inställa arbetet å den extra avdelningen.

Vidkommande slutligen de ifrågasatta lagändringarnas närmare innehåll har inom högsta domstolen ansetts, att, såvitt angår lagrådet, annan bestämmelse icke vore erforderlig än att i lagen om tjänstgöringen i lagrådet intoges ett stadgande därom, att lagrådets ledamöter, då ärende saknades att behandla

och ledighet ej åtnjötes, skulle inträda i tjänstgöring, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten. Vad beträffar högsta domstolen hava två justitieråd föreslagit en bestämmelse i lagen om högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar av innehåll, att under tid, då alla justitieråden enligt vad särskilt vore stadgat tjänstgjorde i domstolen, denna skulle arbeta å en ytterligare avdelning i den mån lämpligen kunde ske. Den ledamot, som funnit lagradsledamöternas tjänstgöring i högsta domstolen kunna ifrågakomma allenast å tid, då två avdelningar äro i verksamhet, och med vilken ytterligare fem justitieråd förklarat sig i huvudsak ense, har framhållit, hurusom det ej torde vara förenligt med lagrådets och högsta domstolens konstitutionella ställning att göra tjänstgöringen i högsta domstolen beroende av Kungl. Maj:ts förordnande, samt förordnat upptagande i sistnämnda lag av ett stadgande, att om å tid, då högsta domstolen eljest skulle arbeta å två avdelningar, de justitieråd som vore ledamöter av lagrådet tjänstgjorde i domstolen enligt vad särskilt vore stadgat, ytterligare en avdelning skulle bildas, där så lämpligen kunde ske.

Nedre justitierevisionen.

I skrivelse den 29 januari 1932 har jag vidare anmodat nedre justitierevisionen att inkomma med förslag till de åtgärder, som i vad dess verksamhetsområde anginge kunde påkallas, därest, på sätt nu är i fråga, en extra avdelning inrättades i högsta domstolen under en tid av högst tio veckor årligen, ävensom angående de därav föranledda kostnaderna.

I anledning härav har nedre revisionen i skrivelse den 6 februari 1932 framlagt två alternativa förslag till ordnande av det på nedre revisionen ankommande ökade arbete, som skulle föranledas av den ifrågasatta extra avdelningens inrättande inom högsta domstolen. Enligt det ena av dessa förslag, avseende en sammanhängande föredragningsperiod av tio veckor, har kostnaden för erforderliga förordnanden av revisionssekreterare, protokollssekreterare samt skrivbiträden uppskattats till sammanlagt omkring 26,725 kronor, vilket belopp emellertid, därest antalet sessionsveckor under perioden fastställdes till allenast nio, beräknats kunna minskas med omkring 2,250 kronor. Det andra förslaget är byggt på två särskilda föredragningsperioder, vardera omfattande fem veckor i följd. Kostnaderna för arbetets ordnande hava i detta fall beräknats till sammanlagt omkring 27,860 kronor. Härtill kunde komma kostnader för beredande av semester åt de ifrågavarande extra revisionssekreterarna. Rörande de upprättade förslagen och kostnadsberäkningarna har nedre revisionen närmare anfört i huvudsak följande:

Den ifrågasatta utsträckningen av högsta domstolens tjänstgöring innebure, att antalet av domstolens sessionsveckor ökades med högst tio om året. Det vore ännu ovisst, såväl om dessa tio veckor komme att förläggas i en följd eller i två, möjligen flera grupper, som ock å vilken tid de i övrigt kunde vardas förlagda. För att klarlägga i vad mån flera eller färre revisionssekreterare lämpligen borde förordnas att uppehålla föredragningen under de blivande nya sessionsveckorna, hade nedre revisionen uppgjort två schematiska framställningar, utvisande, den ena sex tillförordnade revisionssekreterares indelning till föredragning under tio på varandra följande kalenderveckor och den andra fyra tillförordnade revisionssekreterares indelning under två olika perio-

der, vardera omfattande fem kalenderveckor i följd. Varje kalendervecka antoges innehålla fem föredragningsdagar. Förutom vanlig förberedelsetid borde för varje revisionssekreterare beräknas en tid av i medeltal åtta dagar för expeditionsgöromål.

Enligt det förra alternativet erfordrades, med tillämpning av nyssnämnda grunder, för envar av fyra revisionssekreterare med tio dagars föredragning förordnande under 4 månader 29 dagar och för envar av två revisionssekreterare med fem dagars föredragning förordnande under 2 månader 17—18 dagar, eller alltså för samtliga sex revisionssekreterare förordnande under tillhoppa omkring 25 månader, dragande en kostnad av i runt tal 21,875 kronor. För protokollsföring å den nybildade avdelningen samt expediering av dess domar och utslag erfordrades förordnande för en protokollssekreterare under 12 veckor, medförande en beräknad kostnad av 1,480 kronor. Slutligen borde förordnas fyra extra skrivbiträden under en sammanlagd tid av 22 månader för en kostnad av i runt tal 3,370 kronor. Några ökade utgifter för vaktbetingning behövde däremot icke tagas i beräkning. Sammanlagda kostnaden för arbetets ordnande i enlighet med nu ifrågavarande förslag utgjorde således 26,725 kronor. Emellertid vore det knappast möjligt för högsta domstolens ledamöter att åtaga sig en sådan arbetsbörda, som måste uppstå genom anordnande av tio nya sessionsveckor i en följd utan annan förstärkning av domstolens nuvarande arbetskrafter än den, som bleve en följd av de tre i lagrådet tjänstgörande justitierådens inträde. Därest antalet sessionsveckor minskades till nio, skulle den tid, för vilken revisionssekreterare behövde förordnas, i motsvarande mån minskas och kunde kostnaden för dylika förordnanden nedbringas med omkring 2,250 kronor. På de beräknade kostnaderna i övrigt kunde en dylik anordning ej inverka. I vad mån antalet nya sessionsveckor kunde ytterligare minskas vore nedre revisionen för närvarande icke i stånd att bedöma.

Därest åter arbetet ordnades i enlighet med det senare alternativet med två särskilda femveckorsperioder, erfordrades under vardera perioden förordnande för en revisionssekreterare under 4 månader 2 dagar med åtta föredragningsdagar, för en under 3 månader 16 dagar med sju föredragningsdagar och för två under vardera 2 månader 17 dagar med fem föredragningsdagar, eller alltså förordnande för fyra revisionssekreterare under sammanlagt 12 månader 22 dagar, motsvarande en kostnad av i runt tal 11,150 kronor. Härtill komme under varje period kostnad för förordnande av en protokollssekreterare under 7 veckor, utgörande omkring 860 kronor, samt av tre extra skrivbiträden under sammanlagt 12 månader 16 dagar, tillhoppa omkring 1,920 kronor. Den kostnad, som kunde beräknas åtgå, om tio sessionsveckor anordnades enligt detta förslag, uppginge alltså till 27,860 kronor. I vad mån detta belopp kunde nedbringas därigenom, att någon sessionsvecka under endera perioden eller båda av förut antydd anledning måste inställas, saknade nedre revisionen för närvarande möjlighet att bedöma.

Vid de nu gjorda beräkningarna hade icke tagits i betraktande det förhållande, att hovrättsassessor, vilken genom förordnande såsom revisionssekreterare ginge miste om semester i hovrätten, skäligen borde, såvitt möjligt, erhålla motsvarande förmån under tjänstgöringen i nedre revisionen. Anordnades emellertid de nya sessionsveckorna så, att ingen av de erforderliga revisionssekreterarna förordnades under tid, då semester för honom i egenskap av assessor skulle ifrågakomma, behövde man ej beräkna kostnader för semester i nedre revisionen.

Nedre revisionen ville även framhålla nödvändigheten därav, att behovet av arbetsrum för ifrågavarande befattningshavare bleve behörigen tillgodosett.

Ämbetsverkets lokaler erbjöde icke plats för den nya personalen. De utgifter, som nödvändiggjordes för beredande av arbetsrum och anskaffande av möbler, torde emellertid böra bestridas medelst anlitande av andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

Statskontoret. Sedan jag, med överlämnande av nedre justitierevisionens skrivelse, anmodat statskontoret att avgiva yttrande i ärendet, har statskontoret i skrivelse den 13 februari 1932 förklarat de av nedre revisionen framlagda kostnadsberäkningarna icke hava givit anledning till någon erinran.

Departementschefen. Såsom jag vid anmälan i statsverkspropositionen av anslaget till högsta domstolen anför, föreligger — med hänsyn såväl till att vissa under beredning varande större lagstiftningsfrågor icke kunna väntas föreligga till behandling av lagrådet under den närmaste framtiden som ock till den för nya lagstiftningsuppgifter begränsade medelstillgången — anledning till antagande, att den laggranskande verksamheten under de närmaste åren skall bli av mindre omfattning än hittills. På grund härav torde kunna påräknas, att lagrådsledamöternas arbetskrafter skola under någon del av året kunna tagas i anspråk för andra uppgifter. Av de yttranden, som i ärendet avgivits av högsta domstolens ledamöter, framgår, att från domstolens sida hinder ej möter mot att, med tillskott av de i lagrådet tjänstgörande justitieråden, i högsta domstolen inrättas en extra avdelning för nedbringande av arbetsbalansen. Jag tillstyrker alltså, att åtgärder nu vidtagas för en anordning i sådan riktning. Med hänsyn till de av vissa justitieråd framhållna svårigheterna för en dylik anordnings genomförande under den tid, då inom högsta domstolen tre avdelningar äro i verksamhet, finner även jag det lämpligast, att den extra avdelningens tjänstgöring förläggas till sådan tid, då högsta domstolen arbetar på två avdelningar, om än berörda svårigheter icke synas böra utesluta, att annan tid kan komma i betraktande, därest omständigheterna skulle göra det nödigt. Uppenbarligen kommer Kungl. Maj:t att så planlägga lagstiftningsarbetet, att lagrådsledamöternas inträde i högsta domstolen kan äga rum på möjligast lämpliga tid.

För genomförande av ifrågavarande anordning erfordras vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande lagrådet och högsta domstolen. I lagen om tjänstgöringen i lagrådet torde sålunda böra upptagas ett stadgande av innehåll, att därest Konungen givit lagrådet till känna, att under viss tid, då ledamöterna ej åtnjuta ledighet, ärende ej är att förvänta till behandling, ledamöterna därunder skola inträda i tjänstgöring, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten. Vidare torde i lagen om högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar böra föreskrivas, att under tid, då de justitieråd, som äro ledamöter av lagrådet, skola inträda i tjänstgöring i högsta domstolen, denna skall arbeta på ytterligare en avdelning i den mån så lämpligen kan ske. Tydligt bör den omständigheten, att lagrådsledamöterna sålunda viss tid icke skola tjänstgöra i lagrådet, ej utgöra hinder för att jämväl under denna tid till lagrådet hänvisas och där upptagas sådana lagstiftningsärenden, som påkalla omedelbar behandling eller eljest äro av brådskande beskaffenhet.

Några ändringar i gällande bestämmelser angående regeringsrätten erford-

ras icke i detta sammanhang. Det lärer sålunda ankomma på denna domstol att själv träffa de anstalter med avseende å arbetets ordnande, vilka kunna påkallas därav, att det i lagrådet tjänstgörande regeringsrådet inträder i regeringsrätten.

I enlighet med de av mig nu anförda grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till

1) *lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd*; samt

2) *lag om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.*»

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt anför vidare:

»Att på förhand fastställa de kostnader, som i anledning av inrättandet i högsta domstolen av en ny avdelning erfordras till förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter, erbjuder vissa svårigheter. Dessa kostnader äro, såsom av nedre revisionens skrivelse framgår, i avsevärd grad beroende av det sätt, varpå avdelningens arbete kan vardas ordnat, och detta i sin tur måste vid varje särskilt tillfälle rättas efter den lagrådet åvilande arbetsbördan. Vid anslagsfrågans anmälan i statsverkspropositionen har jag antagit, att den extra avdelningen skulle kunna vara i verksamhet under högst åtta till tio veckor med, såsom vanligt, fem sessionsdagar i veckan, ävensom beräknat, att för bestridande av föredragning under denna tid skulle erfordras förordnande av extra revisionssekreterare under en sammanlagd tid av omkring 20 månader, medförande en kostnad av omkring 17,000 kronor, samt att till avlöning av de extra arbetskrafter, som kunde komma att påkallas för ombesörjande av protokollsföringen å den extra avdelningen och för skrivhjälp, skulle åtgå ett belopp av högst 3,000 kronor. Då, enligt vad utredningen giver vid handen, det knappast lärer vara att påräkna, att den extra avdelningen skall kunna tjänstgöra under längre tid än högst nio veckor, samt en eller annan jämkning i de av nedre justitierevisionen framlagda kostnadsberäkningarna torde kunna ske, synes mig anledning ej föreligga att till uppförande i riksstaten föreslå en högre anslagssumma än den av mig i staten beräknade eller 20,000 kronor. Anslaget torde böra upptagas såsom extra förslagsanslag.

Jag anhåller att få återkomma till denna fråga, sedan lagrådet avgivit utlåtande över de i ämnet upprättade lagförslagen.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag

angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Härigenom förordnas, att till 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, vilken paragraf ändrats genom lagen den 11 juni 1920 (nr 267), skall fogas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

6 §.

Ledamot, som — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd — — — tagit befattning.

Ledamot i — — — lagrådet bestämmer.

Har Konungen givit lagrådet till känna, att under viss tid, då ledamöterna ej åtnjuta ledighet, ärende ej är att förvänta till behandling, skola ledamöterna därunder inträda i tjänstgöring, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Förslag

till

Lag

om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, att i 2 § lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall mellan första och andra styckena införas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

2 §.

Åtta veckor — — — två avdelningar.

Under tid, då enligt vad särskilt är stadgat de justitieråd, som äro ledamöter av lagrådet, skola inträda i tjänstgöring i högsta domstolen, skall högsta domstolen arbeta på ytterligare en avdelning i den mån så lämpligen kan ske.

Därjämte skall — — — 3 § påkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 14 mars 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 26 februari 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd; och

2) lag om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Carl Romberg.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

Under den tid av mer än tjugu år, som förflutit från lagrådets tillkomst, har den laggranskning, som åligger lagrådet, såvitt känt är så gott som alltid berätt detsamma full sysselsättning, och det har funnits perioder, då lagrådets arbetsbörda varit utomordentligt stor. Förslag hava ock varit under övervägande om särskilda åtgärder för möjliggörande av ökad laggranskningsverksamhet. Även under de senaste åren, då lagrådets arbetsbörda ej varit fullt lika betydande, har dock vanligen varje år återkommit en anhopning av ärenden, i allmänhet under årets tre första månader eller i stort sett tiden för propositioners avgivande till riksdagen. Att lagrådets arbete under dessa förhållanden ej alltid kunnat bedrivas med önskvärt lugn eller ens med den ingående noggrannhet, att det för lagrådets ledamöter framstått såsom fullt tillfredsställande, och att arbetets resultat heller icke vunnit på en dylik nödvungen brådska, är för visso sant.

I remissprotokollet har departementschefen uttalat, att — med hänsyn såväl till att vissa under beredning varande större lagstiftningsfrågor icke kunde väntas föreligga till behandling av lagrådet under den närmaste framtiden som

ock till den för nya lagstiftningsuppgifter begränsade medelstillgången — anledning föreläge till antagande, att den laggranskande verksamheten under de närmaste åren skulle bli av mindre omfattning än hittills samt att det på grund därav torde kunna påräknas, att lagrådsledamöternas arbetskrafter skulle under någon del av året kunna tagas i anspråk för andra uppgifter. Med anledning av detta uttalande vill lagrådet till en början framhålla, att den arbetstid, som genom minskningen av antalet remitterade förslag kan för lagrådet frigöras, enligt lagrådets mening bör i första hand komma dess laggranskande verksamhet till godo. Den omförmälda anhopningen av ärenden under årets första månader, som hittills varit åtminstone i viss mån oundgänglig, synes icke försvarlig, såvitt den kan undvikas genom en för lagrådets granskningsarbete lämpligare fördelning av ärendena under en längre tidsperiod. Blev ett forcerat granskningsarbete, efter det lagrådets ledamöter återkommit från tjänstgöring i högsta domstolen och regeringsrätten, erforderligt, innebure detta, att i själva verket för laggranskningen tid varit behöfvig, som redan förbrukats för annat ändamål. Och det måste befaras, att även med gjorda förhandsberäkningar och bästa förtänksamhet en dylik situation skulle kunna ej sällan uppstå. Man må ihågkomma, att det ingalunda under alla omständigheter är för dem, å vilka planläggandet av lagstiftningsarbetet närmast ankommer, möjligt att bedöma läget för en längre tid framåt.

Det kunde med hänsyn till bland annat nu antydda farhågor ifrågasättas, om ej föreliggande förslag borde av lagrådet avstyrkas. Men under förutsättning, att en sådan minskning i avseende å lagrådets arbetsuppgifter inträder, att — med beaktande av att fullt tillräcklig arbetstid gives lagrådet för dess granskande verksamhet — tid skulle bli övrig för andra uppgifter, torde dock vissa skäl tala för att lagrådets ledamöter beredes möjlighet att återinträda i tjänstgöring inom högsta domstolen och regeringsrätten. Det skulle naturligen vara synnerligen olyckligt, om en strävan att lämna lagrådet full sysselsättning skulle medföra, att lagförslag komme att framläggas, som eljest måhända skulle hava befunnits mindre angelägna, eller att framläggande av lagförslag komme att ske på ett stadium, då påbörjandet av granskningen i och för sig icke varit önskvärt. Vidare är att allvarligt beakta den arbetsbalans, som för närvarande föreligger för högsta domstolen och vars avarbetande försvåras genom den fortgående utvecklingen på skilda områden. Ehuru det icke må förväntas, att den arbetstid, som skulle frigöras i lagrådet och som enligt vad departementschefen uttalat beräknats kunna omfatta tio veckor om året, kan med de mer eller mindre tillfälliga anordningar, under vilka arbetstiden måste tillgodogöras för lagskipningen, giva ett resultat, som statistiskt sett fullt motsvarar densamma, bör dock denna möjlighet till arbetsbalansens nedbringande inom högsta domstolen anses värdefull och tillvaratagas.

Om det för något år skulle visa sig, att inställande av lagrådets verksamhet under en del av året bör äga rum, är det emellertid för lagrådets arbetsförhållanden av stor vikt, att ledamöternas tjänstgöring i högsta domstolen och regeringsrätten så förläggas, att lagrådet erhåller en sammanhängande period för sitt

arbete. Departementschefen har ock avsett, att den tid, under vilken lagrådsledamöterna skulle ägna sig åt lagskipningen, skall — fränsett inträffande ledighet — fortlöpa i följd utan andra avbrott än sådana, som tillfälligtvis kunna påkallas för behandling i lagrådet av brådskande ärenden av mindre omfattning. Och det må framhållas, att en tillämpning, varigenom lagrådets ledamöter under årets lopp gång efter annan med kortare mellantider komme att tjänstgöra i högsta domstolen och regeringsrätten, skulle i viss mån återinföra de under tiden före år 1909 rådande, enstämmigt överklagade förhållanden, under vilka laggranskningsarbetet då försiggick i högsta domstolen och vilkas ogynnsamma verkningar såväl för detta arbetes fortgång som för högsta domstolens ordinarie verksamhet föranledde lagrådets tillkomst. En sådan tillämpning måste därför även för framtiden betecknas såsom icke tillåtlig.

På de svårigheter i avseende å ordnandet av högsta domstolens arbete, som torde bliva oundvikliga vid tillämpning av förslaget, anser sig lagrådet ej böra närmare ingå.

Regeringsrådet *Afzelius*:

Skälen för den nu ifrågasatta lagändringen innefattas i departementschefens förklaring, att på grund av vissa större lagstiftningsfrågors läge och den för nya lagstiftningsuppgifter begränsade medelstillgången anledning föreligger till antagande, att den laggranskande verksamheten under de närmaste åren skall bliva av mindre omfattning än hittills. Härmed har angivits, att, åtminstone såvitt nu kan bedömas, dessa orsaker äro av övergående natur. Såsom tillfälligt måste ock betraktas det jämväl åberopade förhållandet, att i högsta domstolen föreligger en arbetsbalans, för vilken man vill söka lättnad genom att domstolens eljest i lagrådet tjänstgörande ledamöter skulle tidvis deltaga i lagskipningen. I varje fall lärer vara uppenbart, att genom en sådan anordning icke anvisas en slutgiltig lösning av de spörsmål, som inställa sig när domstolens arbetsbörda finnes vara större än som svarar emot dess organisation; skulle balansen visa sig bliva varaktig, måste tydligen — såsom ock antytts av departementschefen — även andra utvägar komma under omprövning.

De till stöd för förslaget anförda grunderna hänvisa alltså enligt min uppfattning till en lagstiftningsåtgärd av tillfällig karaktär. Att efter en lång period av starkt stegrad lagstiftningsverksamhet kommer att följa en tid av minskad kraftutveckling på detta område, är helt visst naturligt. Men icke lämnar den erfarenhet, som kunnat vinnas från de sista tjugufem åren, skäl till antagande, att efter förloppet av en sådan mellantid förhållandena skola hava undergått en så väsentlig förändring, att ej en laggranskning, för vilken beräknas skälig tid och någorlunda jämn fördelning av ärendena, skall fullt ut taga i anspråk ett utan avbrott tjänstgörande lagråd. Om de föreslagna bestämmelserna då kvarstå, kommer måhända under årtal någon tillämpning av dem icke ens att kunna ifrågasättas. Så länge balansen i högsta domstolen består, kommer dock däri att ligga en uppfordran till att så långt möjligt är söka en begränsning av lagrådets arbetstid, och efter hand kan ett periodiskt inställande av dess verksamhet lätt nog bliva uppfattat såsom den regelmässiga ord-

ningen, efter vilken även det förberedande lagstiftningsarbetet inrättar sig. Följden härav måste bli en större sammanträngning av ärenden än som kan väl förenas med ett gott utförande av laggranskningen. En inskränkning av lagrådets tjänstgöring i enlighet med det remitterade förslaget synes därför vara att förorda endast i det fall, att — såsom nu sker — med bestämdhet kan fastställas, att för en mer avsevärd tid framåt tillräckliga arbetsuppgifter icke föreligga. Efter en återgång till förhållanden, vilka med ledning av en hittills obruten erfarenhet få antagas fortfarande vara de normala i detta avseende, torde dylika bestämmelser icke vara att anse såsom nödiga eller nyttiga.

Av dessa skäl finner jag mig böra hemställa, att förevarande lagändring måtte för närvarande antagas att gälla endast under en begränsad tid, förslagsvis fyra år. Om vid utgången av denna tid överhuvud något behov finnes vara för handen av fortsatt giltighet för bestämmelser av detta innehåll, har genom ett sådant uppskov vunnits en efter min mening önskvärd erfarenhet ej blott om den föreslagna anordningens inverkan på laggranskningen utan även om dess betydelse och lämplighet för högsta domstolens arbete.

Justitierådet *Stenbeck*:

Till vad lagrådet anfört anser jag mig — i anslutning till den mening, som jag vid avgivande av yttrande inom högsta domstolen i förevarande ärende biträtt — böra foga följande uttalande.

Beträffande tidpunkten för lagrådsledamöternas inträde i tjänstgöring inom högsta domstolen och regeringsrätten erinras, hurusom vid de överväganden som tidigare ägt rum av frågan om åtgärder för avarbetande av balansen i högsta domstolen i allmänhet starkt betonats olägenheterna av ett alltför stort antal ledamöter i högsta instans samt framhållits den ökade fara för enhetligheten och kontinuiteten i högsta domstolens lagskipning, som skulle bli en följd av ökning av ledamöternas antal och deras fördelning på flera dömande avdelningar. Sedan antalet justitieråd år 1909 ökats till tjugufyra, därav tre avsågos skola tjänstgöra i lagrådet, har ytterligare ökning av justitierådets antal ansetts icke böra ifrågakomma. För vinnande av större arbetsprodukt har i stället år 1915 genom utsträckning av arbetet på femmansavdelningar antalet veckor, under vilka högsta domstolen arbetar på tre avdelningar, ökats från sjutton till tjugunio. Från rättsenhetens synpunkt är enligt min mening en ökning av de i högsta domstolen samtidigt tjänstgörande justitierådets antal icke utan betänkligheter. Och från denna synpunkt finner jag en ökning av antalet under den tid, då högsta domstolen arbetar på två avdelningar, mindre betänkelig — med hänsyn till den snabbare cirkulation av ledamöterna, som kan äga rum mellan tre avdelningar — än under den tid, då högsta domstolen arbetar på tre avdelningar och således en fjärde avdelning måste inrättas. Det har därför synts mig kunna ifrågasättas, om det ej hade varit lämpligt att begränsa lagförslaget till att möjliggöra ökning av antalet veckor, under vilka högsta domstolen äger arbeta på tre avdelningar, med anlitande av de justitieråd, som tjänstgöra i lagrådet. Då jag dock icke ansett mig böra framställa yrkande härom, är det därför,

att jag ansett ett rent tillfälligt inrättande av en fjärde avdelning icke böra under alla förhållanden lagligen uteslutas. Men i anslutning till den inom högsta domstolen av flertalet justitieråd omfattade meningen, att för inrättande av en extra avdelning den tid, då högsta domstolen arbetar på två avdelningar, äger företräde framför den tid, då högsta domstolen arbetar på tre avdelningar, anser jag mig böra betona, att om — såsom departementschefen beräknar — inställande av lagrådets arbete icke kommer att kunna äga rum under längre tid än högst tio veckor, den tid härför bör väljas, under vilken högsta domstolen arbetar på två avdelningar, så att de i högsta domstolen återinträdande justitieråden kunna anlitas till bildande under denna tid av en tredje avdelning. Det synes ytterst osannolikt, att behovet av arbetstid för laggranskningens fullgörande skall så minskas, att återgång till högsta domstolen kan ske för längre tid än tio veckor, och allenast om så skulle bliva fallet, bör inrättande av en fjärde avdelning i högsta domstolen ifrågakomma. Vad det i lagrådet tjänstgörande regeringsrådet beträffar, torde inträde för tjänstgöring i regeringsrätten under den tid, som sålunda enligt min mening är från högsta domstolens synpunkt lämpligast, icke möta särskilda svårigheter.

Justitierådet *Edelstam*:

Vid avgivande inom högsta domstolen av yttrande i förevarande ärende har jag anslutit mig till den mening, att lagrådsledamöters tjänstgöring i högsta domstolen borde ifrågakomma allenast å tid, då två avdelningar av denna äro i verksamhet, d. v. s. i regel tio veckor årligen. Denna mening vidhåller jag. Därtill finner jag mig äga desto större anledning som de föreliggande förslagen ej upptaga någon begränsning av den tid, under vilken lagrådet skall kunna upplösas och dess ledamöter tagas i anspråk för rättsskipningen, ett förhållande som synes giva anledning till vissa farhågor. Saknaden av lagbestämmelse i berörda hänseende lärer nämligen — oaktat förslagen enligt sin motivering utgå därifrån, att anordningen skall bestå under högst tio veckor varje år — kunna tänkas i praktiken medföra, att densamma, exempelvis vid en större ökning av arbetsbalansen i högsta domstolen, kommer till användning under längre tid än som kan anses skälig i betraktande av det förestående laggranskningsarbetets omfattning, med därav föranledda vådor för kvaliteten av lagrådets arbetsprodukt och för överansträngning av dess ledamöter. Jag hemställer, att förslagen måtte underkastas omarbetning i den av mig angivna riktningen.

Lagrådet:

Vad angår den närmare utformningen av det nya stycke, som enligt förslaget till ändring av 6 § i lagen om tjänstgöringen i lagrådet skall fogas till denna paragraf, synas vissa erinringar kunna göras. Sålunda lärer någon motsägelse ligga däri, att å ena sidan lagrådet självt bestämmer tiden för sin ledighet och å andra sidan Konungen giver lagrådet till känna, att under viss

tid, då ledamöterna ej åtnjuta ledighet, ärende icke är att förvänta till behandling. Vidare måste lagrådet — på sätt jämväl i remissprotokollet antytts — vara både berättigat och pliktigt att behandla brådskande ärende, som föreligger eller under sistnämnda tid överlämnas för utlåtande. Ehuru på grund av högsta domstolens arbetsförhållanden tidpunkten för de i lagrådet tjänstgörande justitierådens inträde i högsta domstolen måste längre tid i förväg bestämmas, är det dock tydligt, att avbrott i behandlingen även av mindre brådskande ärende såvitt möjligt bör undvikas.

Med hänsyn till det anförda torde förevarande stadgande böra innehålla, att om Konungen givit lagrådet till känna, att under viss tid annat ärende än nedan sägs ej är att förvänta till behandling, skola ledamöterna, där de ej åtnjuta ledighet, tjänstgöra, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten; dock skall lagrådet utan hinder därav handlägga brådskande ärende, som föreligger eller överlämnas till dess behandling.

Beträffande lydelsen av det föreslagna nya stycket i 2 § av lagen angående högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar finner lagrådet anledning till anmärkning ej förekomma.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler lagrådets den 14 mars 1932 avgivna utlåtande över de den 26 februari 1932 till lagrådet remitterade förslagen till *lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd* samt *lag om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar*.

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

»Inom lagrådet hava yppats farhågor, att en inskränkning av dess tjänstgöring i enlighet med vad som föreslagits skulle kunna leda till beskärning av den redan nu vid vissa tillfällen knappt tillmätta arbetstiden för lagrådets granskande verksamhet. Lagrådet har därvid särskilt riktat sig mot den återkommande anhopningen av ärenden under tiden för propositioners avläggande till riksdagen. En dylik anhopning torde emellertid — med de arbetskrafter, som stå till de olika departementens förfogande, och jämväl i betraktande av de förhållanden, varunder lagstiftningsarbetet bedrives — i viss mån vara oundviklig och i varje fall knappast påverkas av den nu föreslagna anordningen. Väl har hittills, såsom lagrådet framhållit, laggranskningen i allmänhet lämnat lagrådet full sysselsättning. Enligt vad erfarenheten givit vid handen har det dock understundom varit förenat med svårigheter att bereda lagrådet jämn arbetstillgång. Det är då — med hänsyn till sannolikheten av en begränsning av lagstiftningsarbetet — naturligt, att anstalter i god tid vidtagas i syfte att de arbetskrafter, som må frigöras från laggranskningen, komma högsta domstolen och regeringsrätten till godo. Uppenbarligen bör ett inställande av lagrådets verksamhet ske efter samråd med såväl lagrådet som högsta domstolen och regeringsrätten samt under beaktande av att en sådan åtgärd medför största möjliga gagn för lagskipningen utan att samtidigt lända till förfång för laggranskningen. De synpunkter, som lagrådet utvecklat angående vikten av att lagrådet erhåller en sammanhängande period för sitt arbete, delar jag till fullo.

I anledning av lagrådets erinran har en huvudsakligen formell jämkning av lagtexten vidtagits.»

Föredraganden uppläser härefter de omarbetade förslagen samt anför vidare:

»Innan jag hemställer om avlåtande av proposition till riksdagen i ämnet, tillåter jag mig upptaga en annan av mig i statsverkspropositionen (andra huvudtiteln sid. 7) berörd fråga, nämligen angående *regeringsrättens organisation och arbetssätt*.

I syfte att möjliggöra ett skyndsammare avarbetande av den sedan åtskilliga år förekommande och efter hand alltmera växande arbetsbalansen i regeringsrätten antog 1928 års riksdag en lag angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal. Enligt denna lag, som utfärdades den 14 juni 1928, skulle antalet regeringsråd för tiden från och med den 1 januari 1929 intill utgången av år 1931 utgöra elva och därefter, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kunde ske, åter nedbringas till det ursprungliga antalet av sju, varjämte regeringsrätten skulle, där så med hänsyn till ledamotsantalet lämpligen låte sig göra, arbeta å avdelningar.

I samband med antagandet av denna lag hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 maj 1928 (nr 320) om föranstaltande av en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt. Riksdagen anförde härvid, bland annat, att en ändring av reglerna för regeringsrättens domförhet därhän, att regeringsrätten i allmänhet bleve domför med ett mindre antal ledamöter än vad för närvarande vore fallet, borde kunna genomföras utan risk för rättssäkerheten på detta område, samt att det kunde ifrågasättas, huruvida icke, därest regeringsrätten organiserades i närmare anslutning till Kungl. Maj:ts kansli, en avsevärd förenkling skulle vara möjlig beträffande såväl föredragningen inom regeringsrätten som själva regeringsrättens arbetssätt.

Med anledning av riksdagens skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 19 september 1929 åt regeringsrätten att låta verkställa den begärda utredningen och förordnades tillika, att yttranden från regeringsrättens ledamöter skulle inhämtas angående de författningsändringar eller åtgärder i övrigt, vartill utredningen kunde föranleda. Den anbefallda utredningen jämte yttrande av regeringsrättens ledamöter överlämnades den 11 november 1930. Sedan densamma på min begäran i vissa avseenden fullständigats, framhöll jag vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 16 april 1931 såsom önskvärt, att de olika spörsmålen beträffande förevarande ämne gjordes till föremål för ytterligare undersökning, varjämte jag angav vissa riktlinjer, efter vilka en sådan borde bedrivas. Med bifall till av mig samtidigt gjord hemställan uppdrog Kungl. Maj:t åt statens organisationsnämnd att verkställa den förnyade utredningen. Med överlämnande av en inom nämnden upprättad promemoria i ämnet jämte bilagor ävensom yttranden över promemorian från regeringsrättens ledamöter har organisationsnämnden i skrivelse den 19 oktober 1931 avgivit av vissa författningsförslag åtföljt utlåtande i anledning av uppdraget.

I sitt till Kungl. Maj:t den 11 november 1930 avgivna yttrande hava regeringsrättens ledamöter — under åberopande av statistiska uppgifter rörande

regeringsrättens verksamhet till och med första halvåret 1930 — framhållit, hurusom antalet till regeringsrätten inkomna mål, med obetydliga avvikelser, intill år 1929 företett en i stort sett tämligen jämn stegring, dock att denna efter år 1921 i allmänhet varit mindre än tidigare. Medan antalet dylika mål under år 1910 utgjort allenast något över 1 300, hade detsamma år 1927 uppgått till i det närmaste 2 600 samt år 1928 ytterligare stigit till över 2 800, därav dock jämförelsevis många sedermera återkallats. Siffran hade där- efter sjunkit; antalet inkomna mål hade sålunda uppgått till 2 014 under år 1929 och till 1 051 under första halvåret 1930. — Vad anginge balansen, hade denna företett en mera avsevärd stegring först från och med år 1917, vid vilket års utgång de oavgjorda målens antal utgjort nära 1 100. Balansen hade där- efter befunnit sig i oavbruten ökning till utgången av år 1926, då densamma uppgått till 4 650 mål, men under de följande åren — särskilt efter det regerings- rätten från och med år 1929 utökats med fyra ledamöter — i betydande mån sjunkit, så att antalet balanserade mål den 1 juli 1930 utgjort 2 147.

I sitt yttrande till Kungl. Maj:t hava regeringsrättens ledamöter i fråga om storleken av den arbetsbörda, som under de närmaste åren kunde antagas komma att åvila regeringsrätten, framhållit, att sedan de arbetskrafter inom kam- marrätten, som varit upptagna med handläggning av de på grund av 1928 och 1929 års fastighetstaxeringar anhängiggjorda målen, bleve frigjorda för andra uppgifter, ett snabbare avgörande av de i kammarrätten balanserade skatte- målen vore att förvänta, ett förhållande, som i sin tur kunde antagas komma att spela en ganska avsevärd roll för arbetets fortgång i regeringsrätten. Vidare syntes sannolikt, att innan tillämpningen av de nya skattelagarna, vilka trätt i kraft den 1 januari 1929, hunnit genom praxis stabiliseras, dessa komme att föranleda ökad tillströmning av beskattningsmål. Möjligt vore ock, att den nya kommunallagstiftningen, om än i mindre mån, skulle under första tiden av sin tillämpning verka i samma riktning. Även oberoende av särskilda omständigheter borde man, enligt vad erfarenheten bestyrkte, räkna med en successiv stegring av de inkommande målens antal. Under framhållande, bland annat, att vissa slag av mål antagit en betydligt mera invecklad karak- tär än tillförne, hava regeringsrättens ledamöter vidare uttalat, att man under förutsättning av sex tjänstgörande regeringsråd knappast borde sträcka för- väntningarna i fråga om det antal mål, som årligen kunde medhinnas, längre än till omkring 2 000. Med hänsyn till dessa beräkningar rörande regerings- rättens arbetsbörda och arbetskapacitet, och då regeringsrättens ledamöter fun- nit sig böra bestämt avstyrka rubbning i den av riksdagen ifrågasatta rikt- ningen av nu gällande bestämmelser om regeringsrättens domförhet, hava rege- ringsrättens ledamöter föreslagit, att med avvecklingen av den genom 1928 års provisoriska lag bestämda organisationen skulle så till vida anstå, att antalet i regeringsrätten ständigt tjänstgörande ledamöter någon tid framåt bestämdes till åtta. Med detta ledamotsantal skulle, bland annat, möjlighet föreligga att i viss utsträckning arbeta på två avdelningar.

Organisationsnämnden har i likhet med regeringsrättens ledamöter funnit försiktigheten bjuda att, därest gällande fullföljdsbestämmelser lämnades orub-

bade, för de närmaste åren räkna med en viss, kanske ej alltför ringa ökning av antalet regeringsrättsmål, därvid nämnden dock icke funnit anledning föreligga till antagande, att detta antal skulle stiga högre än till 2 500 eller allra högst 2 700 om året. Nämnden har jämväl ansett, att man med beaktande av olika inverkande faktorer — bland annat den hos vissa mål, särskilt skattemålen men även patentmålen, vilkas antal under årens lopp i ej ringa mån stegrats, framträdande tendensen att bliva av mera vidlyftig och svårartad beskaffenhet — knappast kunde räkna med högre antal årligen avgjorda mål än i medeltal 330—350 för ledamot och sålunda för hela domstolen, om den bestode av sex ledamöter, omkring 2 000—2 100. Vid sådant förhållande och då nämnden av anförda skäl icke funne sig kunna förorda någon ändring av fullföljdsbestämmelserna, ansåge nämnden lika med regeringsrättens ledamöter, att regeringsrättens arbetskapacitet med ett ledamotsantal av sex samt med i övrigt nuvarande organisation och arbetssätt icke vore tillräcklig för att förhindra uppkomsten av balans, varför särskilda åtgärder i sådant syfte finge anses av nöden. Nämnden funne emellertid det av regeringsrättens ledamöter framlagda förslaget med åtta ledamöter lida av den svagheten, att rent tekniska svårigheter mötte att utnyttja arbetskrafterna. Med sju ledamöter och sammanträde å femmansavdelning åter kunde regeringsrättens arbetskapacitet skäligen icke beräknas högre än till 2 300—2 400 mål om året. För att ett arbete i större eller mindre omfattning å två avdelningar skulle kunna med någorlunda säkerhet planeras, syntes näppeligen kunna räknas med mindre antal ledamöter än nio, om nu gällande regler för domförhet bibehölles, och sju, om det domföra antalet nedsattes till tre. Ett bibehållande av sex ledamöter i förening med en dylik nedsättning av det domföra antalet skulle komma att lida av samma svaghet, som påvisats vidlåda en anordning med åtta ledamöter och nuvarande domförhetsregler. Ur rättssäkerhetens synpunkt syntes knappast några större betänkligheter behöva möta mot en nedsättning av det domföra antalet till tre, förutsatt att man härvidlag begränsade sig till de fall, då alla ledamöterna vore ense om beslutet. På grund av vad sålunda och i övrigt anförts, har organisationsnämnden funnit starka skäl föreligga för att regeringsrätten så organiserades, att den komme att bestå av sju i domstolen tjänstgörande ledamöter, samt att genom ändring av domförhetsreglerna regeringsrätten sattes i tillfälle att vid behov arbeta på två avdelningar med tre ledamöter på var och en.

Vidkommande regeringsrättens arbetssätt i övrigt hava regeringsrättens ledamöter funnit detsamma — enligt vad ock synts dem bekräftat av erfarenheten — vara ordnat på ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Genom meddelade föreskrifter om målens beredning av tjänstemän inom vederbörande statsdepartement m. m. vore sörjt för att den samverkan med departementen, som vid regeringsrättens tillkomst framstätt såsom önskvärd, alltjämt i full utsträckning upprätthölles. Vad själva föredragningen beträffade, utgjorde denna en tjänstemännens åvilande uppgift, å vars fullgörande på ändamålsenligaste sätt regeringsrätten städse hade sin uppmärksamhet riktad. Även denna ange-

lägenhet måste, såvitt av allmänna föreskrifter berodde, numera anses ordnad på tillfredsställande sätt.

Mot vad regeringsrättens ledamöter i nu nämnda hänseenden anført har organisationsnämnden ej haft något att erinra.

Under den tid, som förflutit sedan regeringsrättens ledamöter avgåvo sitt yttrande till Kungl. Maj:t, hava i fråga om tillströmningen av mål till regeringsrätten förhållandena utvecklats så, att antalet inkomna mål ytterligare något minskats. Detsamma uppgick sålunda under år 1931 till 1 980. Balansen har under tiden i betydande mån sjunkit och uppgick vid utgången av år 1931 till endast 1 093 mål. Under de tre sist förflutna åren har å balansen av arbetats sammanlagt 3 071 mål. Tages hänsyn till att regeringsrätten även under innevarande år med all sannolikhet kommer att kunna i stor utsträckning tjänstgöra på två avdelningar, lärs anledning saknas till annat antagande än att åtminstone vid nästa årsskifte endast för arbetets jämna gång erforderlig balans skall återstå.

För närmare utredning beträffande den ökning av skattemålens antal, som, enligt vad regeringsrättens ledamöter och organisationsnämnden antagit, kan vara att emotse i regeringsrätten under de närmaste åren, har jag i skrivelse den 27 januari 1932 anmodat kammarrätten att inkomma med yttrande i denna fråga. Jämväl kammarrätten har funnit en dylik ökning sannolik under åren 1932—1934, varemot för år 1935 en ej obetydlig minskning ansetts vara att påräkna. Med ledning av vid yttrandet fogade uppgifter och på grundval av den under senare år förekommande fullföljdsprocenten synes man kunna utgå från att antalet till regeringsrätten inkommande skattemål icke skall på grund av ökad arbetskapacitet hos kammarrätten förete större stegring i förhållande till 1931 års siffra än med 100 mål under vardera året 1932 och 1933 samt med 70 mål under år 1934.

I fråga om de av organisationsnämnden berörda patentmålen får jag framhålla, att enligt inhämtade upplysningar antalet till regeringsrätten inkomna, på handelsdepartementets föredragning ankommande mål — av vilka minst tre fjärdedelar utgjorts av patentmål — från att under år 1929 hava uppgått till 150 sjunkit till 138 under år 1930 och 70 under år 1931. Antalet oavgjorda dylika mål har ock sedan 1930 års ingång nedgått från 238 till allenast 42 vid senaste årsskifte. Därest icke tillströmningen ökas under den närmaste tiden, lär någon balans av på handelsdepartementets föredragning ankommande regeringsrättsmål knappast kunna väntas föreligga vid utgången av första halvåret 1932. Härtill kommer, att med inrättandet från och med den 1 juli 1931 av en besvärsavdelning inom patent- och registreringsverket en ny instansordning införts i fråga om patentärenden, vilken anordning otvivelaktigt är ägnad att medföra en lättnad i regeringsrättens arbetsbörda. Av allt att döma torde man åtminstone för den närmaste framtiden ej behöva räkna med en högre siffra å antalet till regeringsrätten årligen fullföljda patentmål än omkring 20.

Slutligen vill jag erinra, att Kungl. Maj:t i proposition till innevarande års riksdag (nr 109) framlagt förslag till ändring i reglerna om fullföljd av talan från vattendomstol i farleds- och flottledsmål av innebörd, att dessa mål, vilkas

slutliga prövning i vissa delar enligt gällande ordning ankommer på regeringsrätten, skola i hela sin vidd fullföljas till vattenöverdomstolen och därifrån till högsta domstolen. Vål har antalet farleds- och flottledsmål i regeringsrätten icke varit synnerligen stort — detsamma uppgick under de fem sist förflutna åren till sammanlagt 37, därav 16 under år 1930 och 11 under år 1931 — men då behandlingen av berörda mål ofta är jämförelsevis tidsödande torde den lättnad i regeringsrättens arbetsbörda, som dessa måls överflyttande medför, vara ej obetydligt större än som framgår av det antal, dessa mål utgöra.

De verkställda utredningarna synas mig giva vid handen, att för de närmaste åren knappast är att räkna med någon nämnvärd stegring i antalet till regeringsrätten inkommande mål. Med ganska stor sannolikhet torde man kunna utgå från att detta antal icke skall komma att överstiga 2 100 om året. Den årliga avarbetningen lär, såsom organisationsnämnden framhållit, i genomsnitt böra för varje ledamot beräknas till 330—350 mål, motsvarande med sex ständigt tjänstgörande ledamöter 2 000—2 100 mål. Grundad anledning finnes alltså till antagande, att sedan balansen avarbetats, regeringsrätten skall med nämnda ledamotsantal kunna avgöra målen efter hand som de inkomma, och att således ny balans icke skall behöva uppstå. Vid angivna förhållande finner jag ej skäl att nu föreslå en ökning av regeringsrådets antal utöver det före tillkomsten av 1928 års provisoriska lag föreskrivna.

Anses sålunda antalet i regeringsrätten ständigt tjänstgörande ledamöter böra förbliva vid det ursprungligen bestämda eller sex, torde — även om under de av organisationsnämnden angivna förutsättningarna ändring i reglerna angående domförhet i regeringsrätten kan bli erforderlig — anledning dock saknas att nu för riksdagen framlägga förslag i detta ämne. En dylik ändring, vilken skulle hava till syfte att allt framgent möjliggöra regeringsrättens tjänstgöring på avdelningar, kräver för sin praktiska tillämpning, såsom organisationsnämnden framhållit, att ledamotsantalet i fråga bestämmes till minst sju. Möjligen kunde ifrågasättas att, för den händelse en ökning av regeringsrådets antal inom de närmaste åren skulle visa sig behöfelig, redan nu vidtaga en revision av domförhetsreglerna. Då emellertid, särskilt med hänsyn till vad kammarrätten yttrat i fråga om skattemålen, snarast en nedgång i antalet till regeringsrätten inkommande sådana mål är att förvänta efter ett par år, lär man näppeligen behöva räkna med en dylik utökning. Erinras må ock, att därest den av mig föreslagna anordningen i fråga om lagrådsledamöternas tjänstgöring genomföres, en tidigare icke beräknad förstärkning av regeringsrättens arbetskrafter kan komma att vinnas.

Med hänsyn till det ändrade läge, vari denna fråga sålunda kommit, och då — såsom även organisationsnämnden vitsordat — arbetssättet inom regeringsrätten synes vara tillfredsställande ordnat, finner jag mig ej böra nu framlägga förslag till ändrade bestämmelser i fråga om regeringsrättens organisation eller arbetssätt.»

Föredraganden hemställer härefter — under erinran om vad tidigare i ärendet anförts angående behovet av extra anslag till nedre justitierevisionen — att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, att antaga de föreliggande lagförslagen,

dels ock att till ytterligare förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter i anledning av att ledamöter av lagrådet under viss tid kunna komma att tjänstgöra i högsta domstolen, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett *extra* förslagsanslag å 20 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik H:son Malm.